

El kell kerülni a gabonapiaci válság további mélyülését

A gabonafélék és az olajos magvak tekintetében súlyos piaci zavar tapasztalható Magyarországon, hónapok óta áll a hazai piac. Veszélybe kerülhet 3 millió hektár szántóföld hasznosítása, mivel a termelők teljes kiszolgáltatottságban vannak. A tavaszi munkálatok elindítását a magyar gazdálkodók súlyos pénzügyi gondjai akadályozzák, amit az okoz, hogy az országba beáramlott ukrán gabona miatt nem tudják a készleten lévő gabonájukat tisztességes áron eladni. Az Európai Uniónak kell lépnie ahhoz, hogy a hazai és az uniós gabonapiacra is kiterjedő zavarok megszűnjenek, fogalmazott Horváth Gábor, a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetségének főtitkára.

A gabonapiacra kialakult jelenlegi helyzetet a főtitkár elégedetlen, mert már januárban jelezték az Agrárminisztériumnak, hogy baj van, és intézkedni kell az igen jelentős mennyiségű ukrán gabona importja miatt. Az agrárkormányzat a levél következtében visszavonta a gabonakivitel korlátozásáról szóló rendeletet, s azt is megígérte a tárca, hogy az ukrán gabona minőségi ellenőrzését szigorítani fogják. Horváth Gábor szerint a kormány jól reagált a MOSZ kérésére, mégsem elégedett, mert az intézkedések nem hozták meg a várt eredményeket.

TÖBB MINT GABONAPIACI ZAVAR

Mára ugyanis már nemcsak az importról van szó, hanem arról, hogy a gabonapiac beállt, a termények a raktárakban várják a kiszállításukat, miközben el kellene adni, hogy a gazdák az új szezont be tudják indítani. A gabona árából műtrágyát, vetőmagot, növényvédőt stb. kellene vásárolni, de a magyar gabona nem kell senkinek sem, mivel a kereskedők, a felhasználók raktárai a gyengébb minőségű (netán GMO-s?) ukrán gabonával teltek meg. (Az ukrán gabona minőségével ebben a cikkben nem foglalkozunk. A szerk.) Az agrárminisztériumi intézkedésekkel viszont a gabonapiacra kialakult helyzeten már nem lehetett változtatni, aminek az összes hátrányát a magyar termelők szenvedik el. Lesz, aki csődbe megy, lesz, aki nem tudja jól megalapozni a termelését, fogalmazott a főtitkár.

A jelenlegi helyzet messzebbre vezet

a gabonapiaci zavaroknál. Ma már az agrár-gabonaválság jelei körvonalazódnak, ami abból adódik, hogy nemcsak a meglévő készletekre nincs vevő, hanem az ideai termésre is jelentősen csökkent az érdeklődés. A piaci gazdálkodás intézményrendszerében mindig vannak előrejelzések, felmérések arról, hogy mi várható az egyes termékek piaci mozgásában. A szakemberek következtetéseket vonnak le tudományos módszerrel, mégpedig a megrendelések alapján, vagyis a megrendelés az etalon, hiszen ez utal arra – úgy tűnik eléggé megbízható módon –, hogy a piacon milyen mozgás várható. A főtitkár sem tett mást, mint felmérte, számszerűsítette a következő évi termés leköteleit. Az a meglepő kép alakult ki, hogy a megrendelésekkel a termés 20 százalékát kötötték le, ami a korábbi, megszokott leköteleseknek alig a felét jelenti. Horváth Gábor szerint ez önmagában tragédia, mert már nem az a kérdés, hogy a meglévő készletekkel mi történik, hanem az, hogy a Magyarországon ügködő gabona- és olajosmag-kereskedő, -feldolgozó tartósan azzal számol, hogy Ukrajnából származó terményekkel hosszabb távon elláthatják Magyarországot, természetesen jóval olcsóbban. Közben a termelőnek most kell eldöntenie azt, hogy mit, mennyit vessen, milyen mértékben alapozza meg a hozamot, a minőséget.

ELŐTÉRBE AZ UGAROLTATÁS?

Magyarországon a mezőgazdasági termelés egy jelentős része olyan integráció ke-

retében zajlik, ami nem megrendelés, hanem bértermelés, vagyis a termény ára az integrátor által biztosított műtrágyában, vetőmagban, termesztéstechnológiában kompenzálódik. Márpedig jelenleg ez az árszínvonal az ukrainai árakhoz igazodik, de ezen az árszinten még támogatással sem éri meg termelni. A természet-, környezetkímélő, fenntartható gazdálkodás feltételrendszerében az ugaroltatás nagyobb szerepet kapott, s van rá esély, hogy a mostani helyzetben az ugaroltatással nem lesz komoly probléma, mert ha a termelők kilátásai nem javulnak, akkor a kötelezőnél nagyobb területet hagynak ugaron. Persze, a termelő vérében van, hogy eljött a vetés ideje, akkor vetni kell, de ha kevesebb a műtrágya és az egyéb inputanyag, akkor nagyobb a kockázat, és kevesebb, rosszabb minőséggel kell számolni. Az azonban igaz, hogy a gabonát akár egy évig is tárolhatjuk, de ezt a tárolást is finanszírozni kell, mert a tárolás folyamatos költséget, kezelést kíván.

A mezőgazdasági termelőnek kevés a mozgástere, és a jelenlegi piaci helyzetben anyagilag nem tudnak eleget tenni a kötelezettségeinek, jelentette ki a főtitkár. Ősszel úgy vetették el a gabonát, hogy nem volt ismert az új támogatási feltételrendszer, de ekkor még 130 ezer forintot adtak egy tonna búzáért. Ma azonban ez már nem igaz, mert az árak 30–40 százalékkal csökkentek, a készleten lévő kukoricát esetenként féláron is odaadják a termelők, csak pénzhez jussanak. A tavalyi aszály pénzügyi következményei most érződnek igazán. Tavaly ősszel a ter-

melők rendkívül nagy költségekkel végezték el a szántóföldi munkákat, s ezeket a költségeket nem tudták a bevételekből – mivel az nincs – kompenzálni. A tavalyi év veszteségeit érdemben senki nem pótolja. A történelmi aszály miatt a szántóföldi növénytermesztést idehaza alsó hangon, konszolidáltan 500 milliárd forint veszteség érte. A kárenyhítési rendszerből, amelybe a tagoknak kötelező a befizetés és az állam a befizetett összeghez ugyanennyit tesz, abból még nem fizettek ki egy fillért sem. Mértéke, a kormány ígérete szerint, 50 milliárd forint lesz a termelői befizetésekkel együtt. Az 500 milliárd forint veszteségnek tehát a 10 százalékát fedezi a kárenyhítési alap.

DRÁGA A HITEL

A kormány lépett a hitelkamat-támogatás biztosításában, az Exim Banknál 4 százalékos hitelre biztosítottak forgóhitelt a termelőknek, de a rendelkezésre álló forgóeszközre szánt keretösszeg gyorsan elfogyott. A forgótőkeigény növekedéséről két éve már megjelent egy cikk, amiben leírtuk, hogy két évvel ezelőtt hektáronként 100 ezer forinttal nőtt a termelők forgóeszközigénye. S ez csak a növénytermesztésre vonatkozik, amit, ha 5 millió hektárra vetítünk, akkor 500 milliárd forintról van szó. A hitelkonstrukciók tehát kimerültek, persze, 18 százalékos kamatra most is van hitel. De ezt a kamatot nem lehet a mai árakon kigazdálkodni. Korábban minden kereskedelmi banknál létezett egy agráriumra szabott hitelkonstrukció, mert a földalapú támogatás a bankok számára is biztosítékot jelentett, így a közvetlen támogatásokat meghiteleztek. Ez nagyon nagy könnyebbséget jelentett a termelőnek, és vészhelyzeti hitelként állt rendelkezésre. Most viszont nincs ilyen hitelkonstrukció, mert a bank szerint nincs termék, azaz még nincs biztos pénz, mert az új támogatási rendszerben a korábbi alaptámogatás nagy része, mértékét tekintve bizonytalan, összege akkor derül ki, ha a folyamat végén járunk. Hiányoznak a régi, megszokott mechanizmusok, bejött viszont egy nagyon negatív elem, ez pedig az, hogy a piac beállt, hangsúlyozta a főtitkár.

A magyar termelőnek – ahogy már jeleztük – kicsi a mozgástere, de kell arról beszélni, hogy miközben az ukrainai termelőn segítünk azzal, hogy olcsón megvesszük a gabonáját, aközben az ukrán

termelő felett a nemzetközi, multinacionális nagyvállalatok, cégek diktálnak, mert az ő kezükben van az ukrán gabonatermelés. Ez ugyan Ukrajna belügye, de a kereskedők is ugyanezek a multinacionális cégek, miként Magyarországon is ugyanezek a cégek vannak jelen. Horváth Gábor szerint, ha úgy tetszik, bennfentes kereskedelem zajlik, amit viszont az Európai Bizottság nem vett figyelembe akkor, amikor az Ukrajnával kapcsolatos kedvezményeket megadta. Senki nem gondolt arra, hogy a nagy szállítási útvonal (Fekete-tenger) helyett a szárazföldön lesznek képesek tömegével megoldani a gabona szállítását. Pedig képesek voltak megoldani, olyannyira, hogy az európai gabonapiac számára is problémát okoznak. A magyar termelő gabonáját a korábbi európai vevők sem veszik meg, mert azt kiszorította az ukrán gabona.

MERRE VAN A KIÚT?

Muszáj abba belegondolni, hogy a magyar szántóföldi területből 3–3,5 millió hektárt a gabonafélék termesztése teszi ki. Csaknem egymillió hektárt az olajos növények, míg a kalászos gabonafélék 1,5 millió hektárt foglalnak el, kukoricát is egymillió hektáron termelünk. A Kárpát-medencében ezeknek a növényeknek a termesztése a legjellemzőbb, ami azt is jelenti, hogy a magyar szántóföld 70 százalékát ez a termékkör foglalja el. A magyar gazdaság természeti erőforrásának 70 százaléka ezekhez a termékekhez kötődik, és ezeknek a termékeknek a piaca dől össze azzal, hogy az ukrán gabona előtt megnyíltak az országhatárok, fogalmazott Horváth Gábor.

A főtitkár szerint minden szereplőnek össze kell ülnie ahhoz, hogy a megfelelő kiutat megtalálják a jelenlegi helyzetből, mert válság lesz a következménye. Nincs más megoldás, mint hogy az uniós feltételrendszerrel eltérő módon előállított termékeket nem lehet korlátlanul beengedni az uniós piacra. Az importtermékeknel ugyanazokat a termelési feltételeket kell megkövetelni, mint amilyeneket az uniós termelőktől megkövetelnek. Ha van egy egységes piac az Európai Unióban, akkor nem szabad hagyni szétverni azzal, hogy beengednek olyan élelmiszeripari termékeket, alapanyagokat, amelyeket egészen más feltételekkel termelnek, és ott termelnek, ahol nem várják el a vizek védelmét, ahol nem várják el a

minimálbért, a munka-egészségügyi követelményeket stb. A főtitkár szerint, az Európai Bizottságnak kell az Ukrajnával kapcsolatos kedvezményeket felülvizsgálnia, mert piacsabályozási problémák vannak az intézkedései következtében. A gabona esetében ugyanis a Bizottság nem az ukrainai szenvedő népen segít, hanem a multinacionális cégeknek nyitott meg olyan lehetőségeket, hogy kijátsszák az uniós által előírt szigorú, sok költséggel járó termelési rendszereket. Erre a problémára pedig fel kell hívni a figyelmet az Európai Bizottságnál, hogy érdemi változás történjen, mert nem volna jó, ha ugyan áttételesen, de a magyar termelők viselnék a háború okozta jelentős terheket, veszteségeket.

NAGY A KITETTSÉG

A magyar mezőgazdaság kitettsége igen nagy, hiszen a hazai mezőgazdasági termelés 70 százaléka veszélyeztetett, hangsúlyozta a főtitkár. Már most az idei termés leértékelési szakaszában vagyunk, mert a kereskedők nem akarnak 100 ezer forint fölötti áron szerződést kötni a magyar termelővel. S mi a biztosíték arra, hogy nem lesz hasonlóan rossz évünk, mint tavaly? Az előrejelzések szerint ugyanis nyáron újabb aszály lesz. Ne tévesszen meg senkit, hogy a földeken vízzel borított területeket láthatunk, ettől még most is lehet aszály. A mostani vetések eredményességéhez rendkívül fontos, hogy mennyi csapadék hullik júliusban, augusztusban, mert ha nem lesz csapadék, akkor a mostani áron nem lehet nyereséges gazdálkodást folytatni. Ha a termelő bevállalja a vetést, akkor igen nagy kockázatot is vállal, hogy milyen pénzügyi eredménnyel fogja zárni az évet.

A válság tipikus esete, ha készletre termelünk, mert a piac az értékesítés egyensúlyán alapszik. Magyarországon az értékesítési perspektíva látszik tartósan összedőlni, mert bárhol alakul a háború vége, ha az Európai Unió az ukrainai agrártermelést ráengedi az európai piacokra, akkor a következmények közvetlen elszenvedői leginkább Lengyelország, Románia és Magyarország lesznek. Ezt pedig az Európai Uniónak tudomásul kell venni, és lépnie kell a kedvezmények megváltoztatásában, hogy a tartós válság veszélyét elhárítsák, mondta végezetül Horváth Gábor.

H. Gy.